

PRT 419 – BALKAN ARKEOLOJİSİ

Prof. Dr. Vasıf Şahoğlu

Ders 13: Varna Mezarlığı

Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı

VARNA MEZARLIğI

Varna, MÖ 5. Binyıla tarihlenen, Bulgaristan'ın Karadeniz kıyısında önemli bir arkeolojik alandır. 1970ler ve 80lerde Ivan Ivanov tarafından kazılan bu mezarlık alandaki bulgular, güneydoğu Avrupa'nın (Balkanların) Geç Neolitik / Erken Kalkolitik Dönemi ile ilgili algıları tamamen değiştirecek önemli bulgular vermiştir.

Mezarlık MÖ 4400 yıllarından itibaren kullanılmıştır ve bu kültüre de Varna Kültürü adı verilmiştir.

Varna mezarlığı insanların bu boyutta altın eşyayla birlikte gömüldüğü en erken örneği oluşturur.

VARNA MEZARLIĞI

Varna mezarlığı MÖ 4900 – 4400 yılları arasında kullanılmıştır. Mezarlıkta 310 mezar bulunmaktadır. Balkanların Bu döneme ait en büyük mezarlığıdır. Mezarlıkta ele geçen buluntular Balkan tarihi boyunca ele geçen en görkemli eserleri Oluşturur.

*Mezarlık yüzeyinde altta mezar olduğuna dair işaretler yoktur.

*Mezar çukurları genellikle köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen formdadır.

*Mezarlar yüzeyden yaklaşık 1.5m derine kazılmıştır.

*Mezarların tabanında organik kalıntılar bulunmuştur.

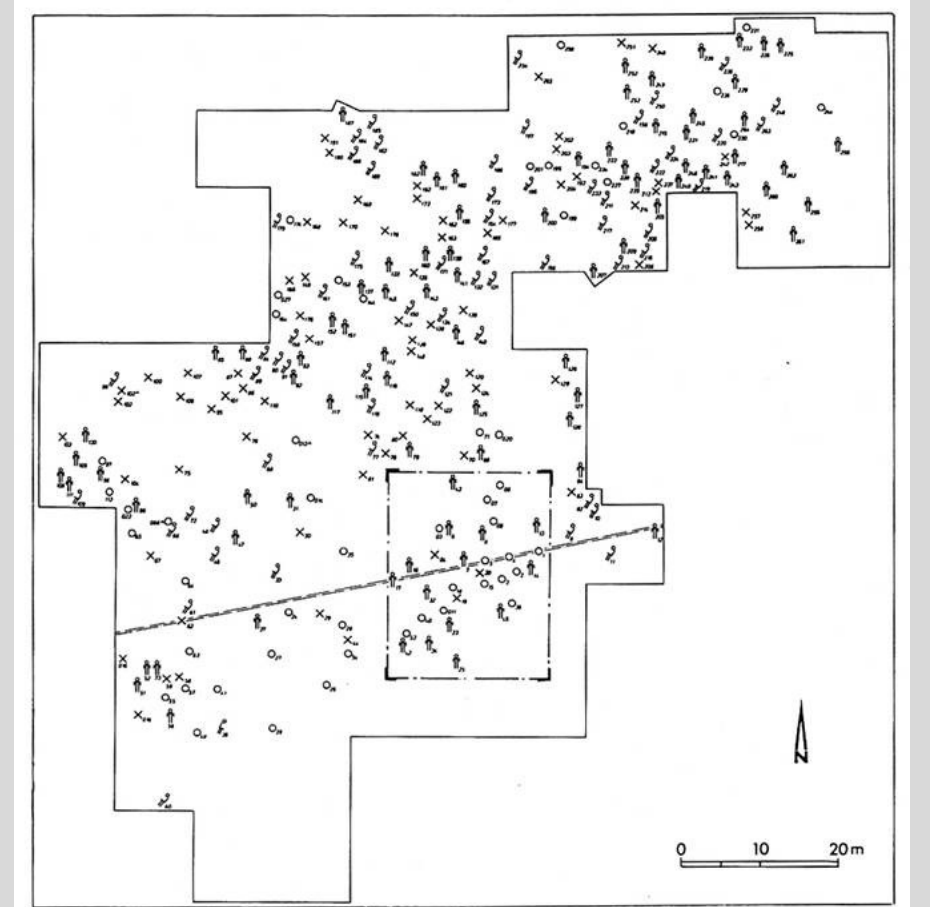
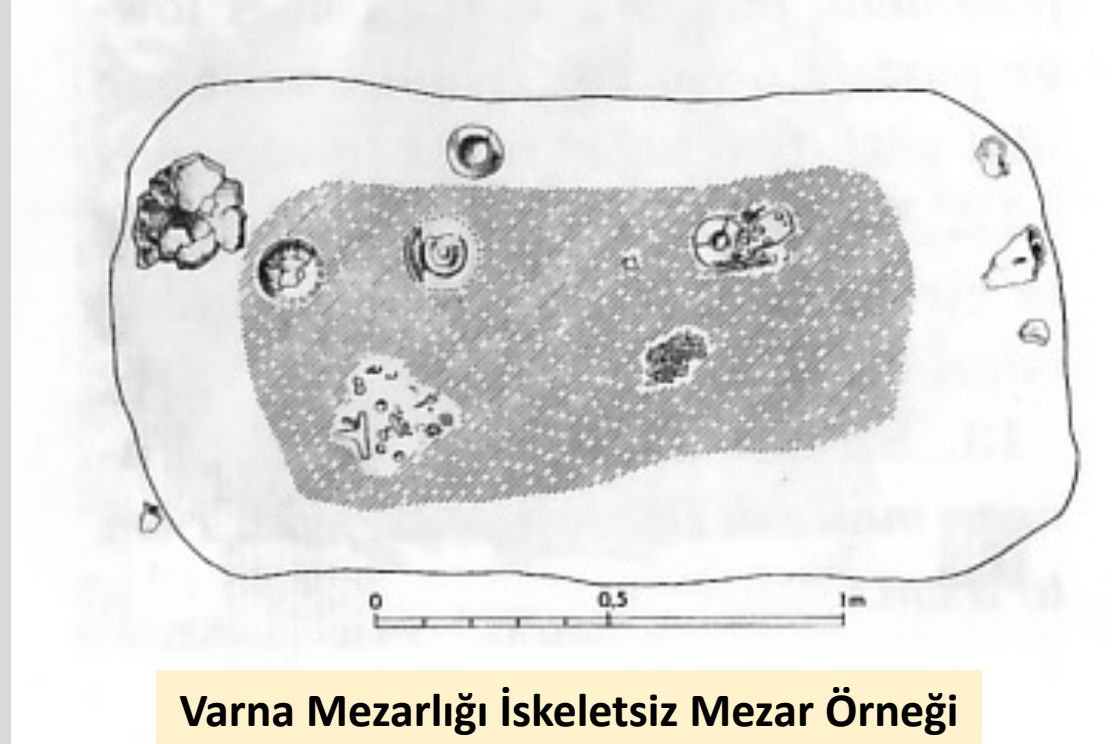

Abb. 1 Varna, das Gräberfeld mit umgrenztem Kern (nach Ivanov 1988).

Varna Mezarlığı

VARNA MEZARLIĞI

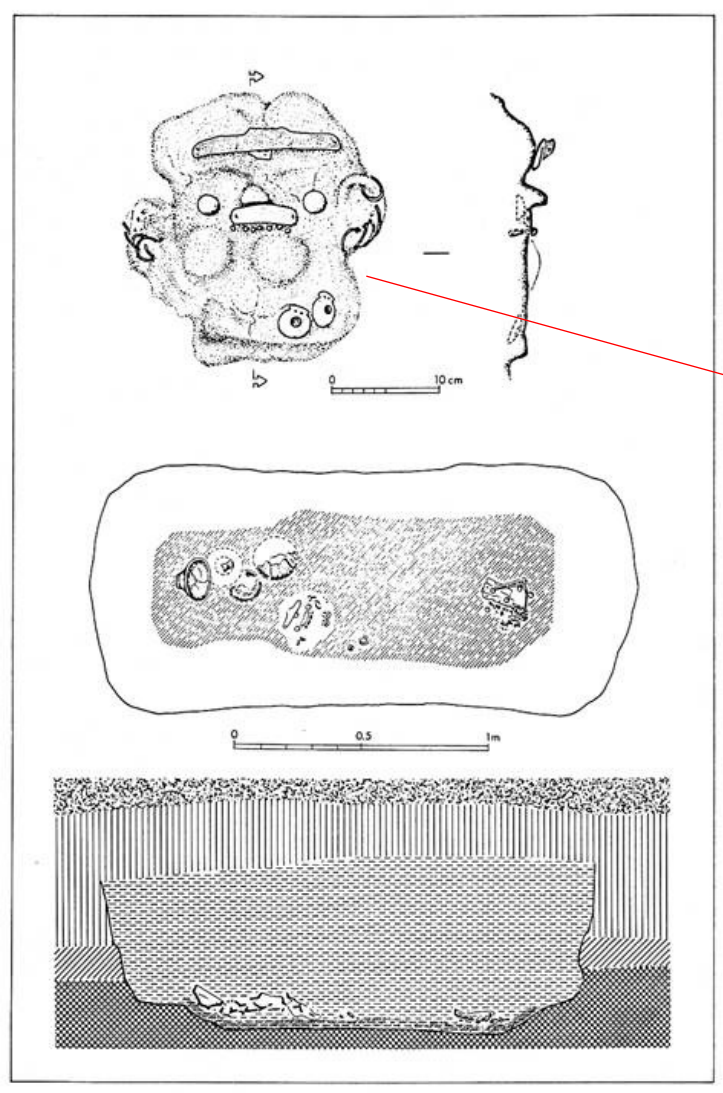
- Ölüler mezarlara uzanmış ve dizleri karına çekik pozisyonlarda gömülmüştür.
- Mezarlarda cinsiyetleri ayırt edici buluntular da göze çarpmaktadır.
- Erkek mezarları açık bir şekilde daha zengin ve üstünlük gösterecek şekilde yapılmıştır. Silahlarla gömülmüşlerdir.
- 47 adet mezarda hiçbir iskelete rastlanmamıştır ancak mezar eşyaları vardır.

Varna Mezarlığı İskeletsiz Mezar Örneği

VARNA MEZARLIĞI

- 3 mezar içerisinde pişmemiş topraktan masklar bulunmuştur. Bu masklar üzerinde anatomik özelliklerin bazıları altın objelerle işaretlenmiştir. Burada 2 nolu mezardaki sembolik gömüde ele geçen kil baş görülüyor.

Varna Mezarlığı İskeletsiz Mezar Örneği (2 nolu mezar)

VARNA MEZARLIĞI

Mezarlıkta en az 5 farklı kullanım evresi tespit edilmiştir. Her bir evrede ortalama aynı sayıda mezar bulunmaktadır.

Mezarlarda en yaygın buluntu grubu seramik örneklerdir. Bunun yanında altın, bakır ve deniz kabuğundan yapılan eşyalar da çok etkileyicidir. Mezarlıkta seramik örnekleri dışında aletler ve vücutta kullanılan eşyalar en yaygın buluntu gruplarını oluşturur.

VARNA MEZARLIĞI

Mezarlıkta toplamda 3000 altın obje ele geçmiştir. Bunlar 6 kilo ağırlığında altın yapmaktadır.

Mezarlardaki altın eşyalar otuzdan fazla farklı formda işlenmiştir. Bunlar arasında çekiçle vurularak şekillendirilen ince plakalar Dışbükey dairesel diskler, boncuklar, küçük, rulo haline getirilmiş altın parçaları, halka şeklinde bilezikler ve kol bantları sayılabilir.

Diademler, ağızlıklar ve küpeler yanında daha erotik ve cinsiyetlerle bağlantılı eşyalar tamamen vücuda aplik edilen eşyalar Olarak tasarlanmış ve ya vücuda, ya bir deriye ya da saç veya kumaş üzerine monte edilmişlerdir. Altın eşyalar arasında hayvan Formunda olan örnekler de vardır.

Varna mezarlarındaki Altın Eşyalardan Örnekler

VARNA MEZARLIğI

Spondylus ve Dentalium deniz kabuklarından yapılan süs eşyalar arasında boncuklar, pendentifler, yüzükler ve bilezikler bulunmaktadır. Mezarlıktaki bazı seramik örneklerin üzerinde bile altın solüsyonu ile bezeme yapıldığı görülmüştür.

Yine mezarlarda bulunan eşyalar arasında önemli bir diğer grubu bakırdan yapılan eşyalar oluşturur. Altın ve deniz kabukları, insanın süslenmesi, ve vücudunu örtme ile ilgili konularda kullanılmışken, bakırdan yapılan malzemeler, Aletlerin yapımında kullanılmıştır. Varna mezarlığında bakırdan yapılan büyük baltalar, keserler ve keskiler yanında daha küçük boylu deliciler de göze çarpmaktadır.

Bakır eşyalarla ilgili öne çıkan en önemli özellik bunların çok büyük boyutlu olmaları ve mezara konmadan önce kullanılmış olmalarıdır.

**Varna Mezarlığından
Büyük taş balta**

**Varna Mezarlığından
Spondylus bilezikler**

Varna Mezarlığından Altın Boyalı Seramik Örnekleri

VARNA MEZARLIĞI

Mezarlarda bulunan taş, ahşap veya daha ucuz malzemelerle yapılan baltalar gibi malzemelerin bazılarının altın varaklarla kaplandığı görülmektedir. Bunlar, değersiz malzemelerin altın gibi o günün en değerli malzemesinden yapılmışmış gibi görünmesini sağlamaktadır.

41 nolu mezar

43 nolu mezar

2 nolu mezar

Varna Mezarlarından Altın Kaplama Eşyalar

VARNA MEZARLIĞI

Varna mezarlarında dikkati çeken bir diğer buluntu grubu çok uzun yapılmış olan çakmaktaşı dilgilerdir. Bunlar da normalden uzun yapılan bakır eşyalarla birlikte konusuna hakim uzman zanaatkarlar tarafından yapıldıklarını göstermektedir

Varna mezarlarındaki buluntuların dağılımına bakıldığında bunların tüm mezarlar arasında eşit olarak dağıtılmamış olduğunu görürüz. Bazı mezarlar diğerlerinden çok daha zengindir. Mezarlar arasında 170 tanesinde 10dan az mezar eşyası, 23 tanesinde ise hiç mezar eşyası ele geçmemiştir.

Mezarlarda en çok ele geçen eşya seramiktir ki mezarların %80inde seramik bulunmuştur. Sadece 18 mezarda çok değerli ve egzotik malzemeler ele geçmiştir.

Varna'daki mezarlıkta kadın erkek ve çocuk mezarları yanında içerisinde zengin mezar eşyaları olan ancak iskelet olmayan mezarlar da vardır. En zengin mezarlar erişkin erkek mezarları veya içerisinde iskelet olmayan mezarlardır.

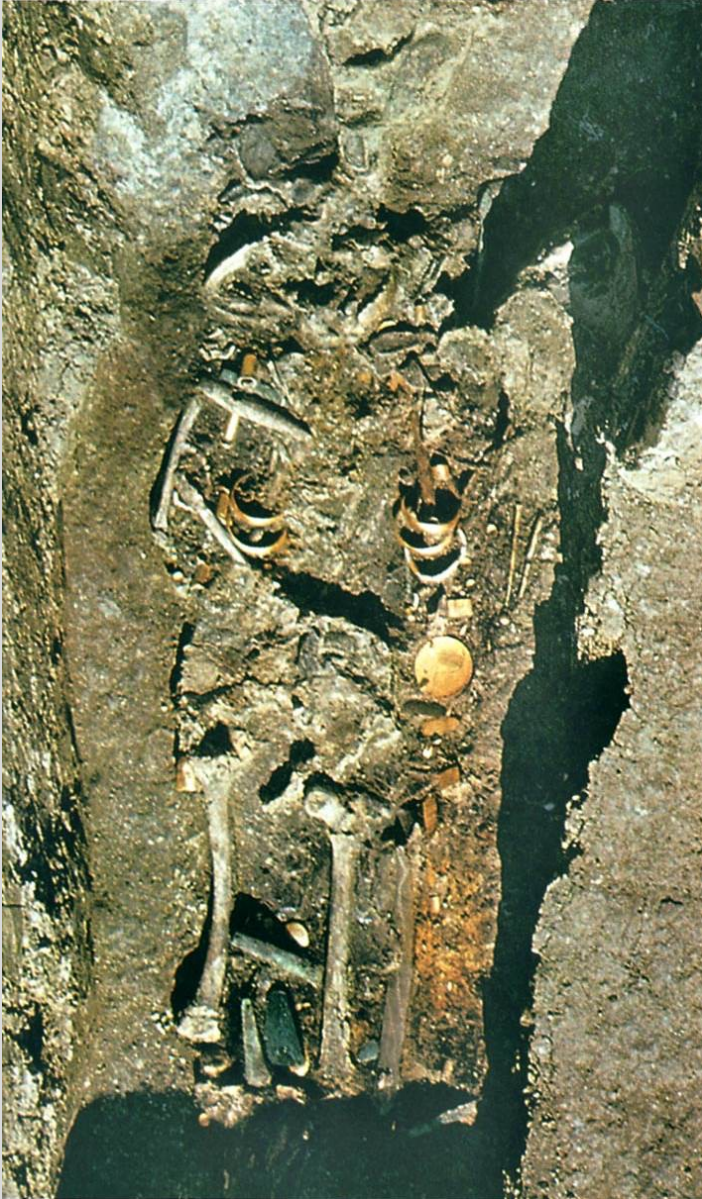
VARNA MEZARLIĞI

43 Nolu mezar

Mezarlıktaki 43 nolu mezar, 50-65 yaşlarında bir erkeğe aittir. Bu kişinin yanında 890 adet altın boncuk, 42 yuvarlak altın aplik, 16 altın halka, 11 altın ağız bandı, 10 adet daha farklı aplik, bir baltanın sapını kaplamak için 6 levha altın, başını kaplamak için 6 levha altın, üzerinde iki adet altın kaplama levha bulunan spondylus bir bilezik, 2 dişbükey altın disk, taş bir balta ve çok sayıda diğer buluntu ele geçmiştir.

Yalnız bu mezarda 1.5kg altın ele geçmiştir.

Varna Mezarlığı 43 nolu en zengin erkek mezarı

VARNA MEZARLIĞI

43 Nolu mezar

43 nolu mezar içerisinde ele geçen buluntulara bakıldığında örneğin taş çekiç baltaların daha eski bir geleneğe ait oldukları ve bu mezardaki bulguların, bu geleneğin en son örnekleri olduğu görülmektedir.

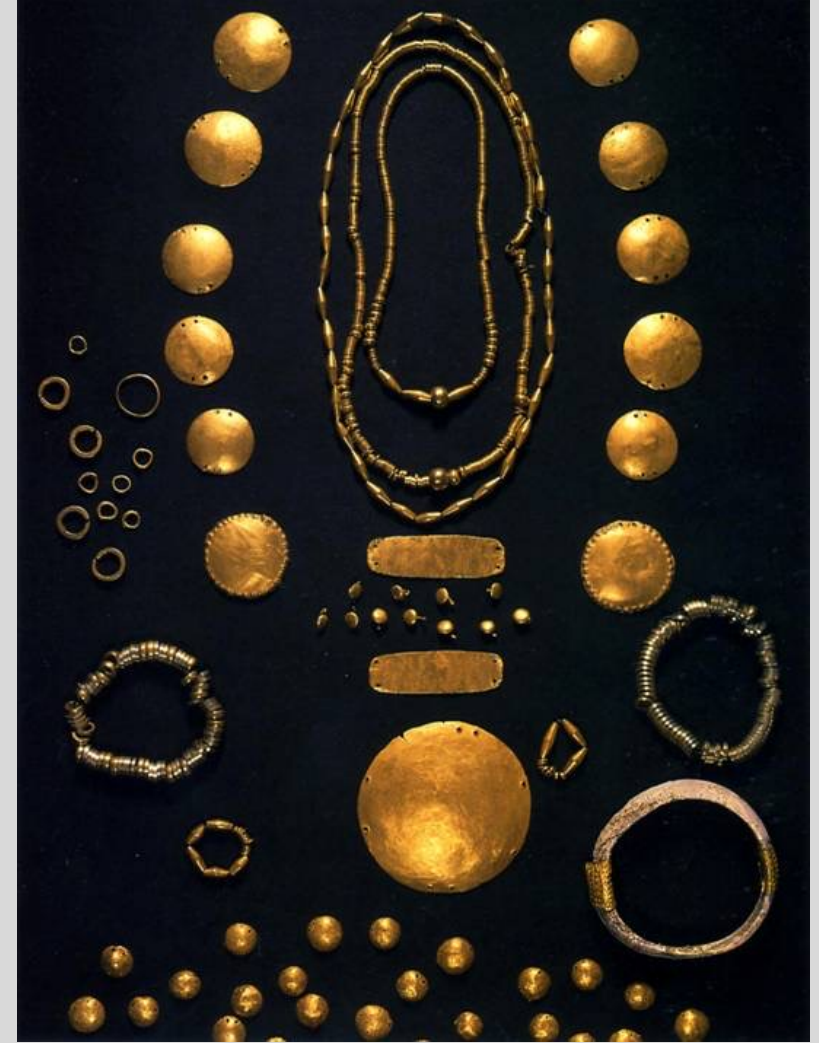
Yine mezar içerisindeki Spondylustan yapılan süs eşyaları da daha eski geleneklere işaret eder. Özellikle 43 nolu mezarda iskeletin kolunda ele geçen örnek çeşitli defalar kırılmış ve tamir görmüştür. Tamir edilen kısımların altın folyolarla sarılarak kırık yerlerinin kapatıldığı görülmektedir. Bu aşamada diğer mezarlara bakıldığında, dentaliumdan yapılan süs eşyalarının tamamen Spondylusun yerini aldığı görülür.

43 nolu mezara gömülen kişi aynı zamanda mezarlıktaki en zengin mezar eşyalarıyla birlikte gömülmüştür. Bu mezardaki eski dönemlerden kalma sembolik diğer buluntular da düşünüldüğünde olasılıkla bu kişinin yerleşimdeki yaşça büyük ve o sayede de burada liderlik yapan bir kişiye ait olduğu düşünülebilir.

Varna Mezarlığı 43 nolu en zengin erkek mezarı

VARNA MEZARLIĞI

43 Nolu mezar

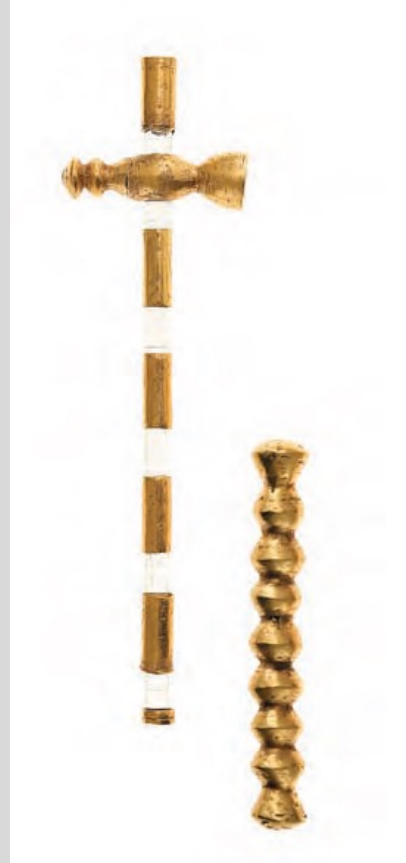

Varna Mezarlığı 43 nolu en zengin erkek mezarı içerisinde ele geçen bazı mezar eşyaları

VARNA MEZARLIğI

36 Nolu mezar

36 Nolu mezar içerisinde insan iskeleti olmayan, sembolik bir mezardır. Mezar içerisinde st üste birkaç kez yerleştirilmiş değerli mezar eşyaları bulunmuştur.

Varna Mezarlığı 43 nolu en zengin erkek mezarı

VARNA MEZARLIĞI

1 Nolu mezar

a

Varna Mezarlığı 1 nolu Mezar ve Mezar Eşyaları

VARNA MEZARLIĞI

Varna Mezarlığı 1 nolu Mezar

Varna Mezarlığı 4 nolu Mezar

Varna Mezarlığı 36 nolu Mezar

Figures of gold objects from the burials no. 1 (a), 4 (b), 36 (c), and 43 (d) from the Varna I cemetery.

Varna Mezarlığı 43 nolu Mezar

Varna Mezarlığı halka idoller

Altın ve gümüşümsü renkli boncuklar

VARNA MEZARLIĞI

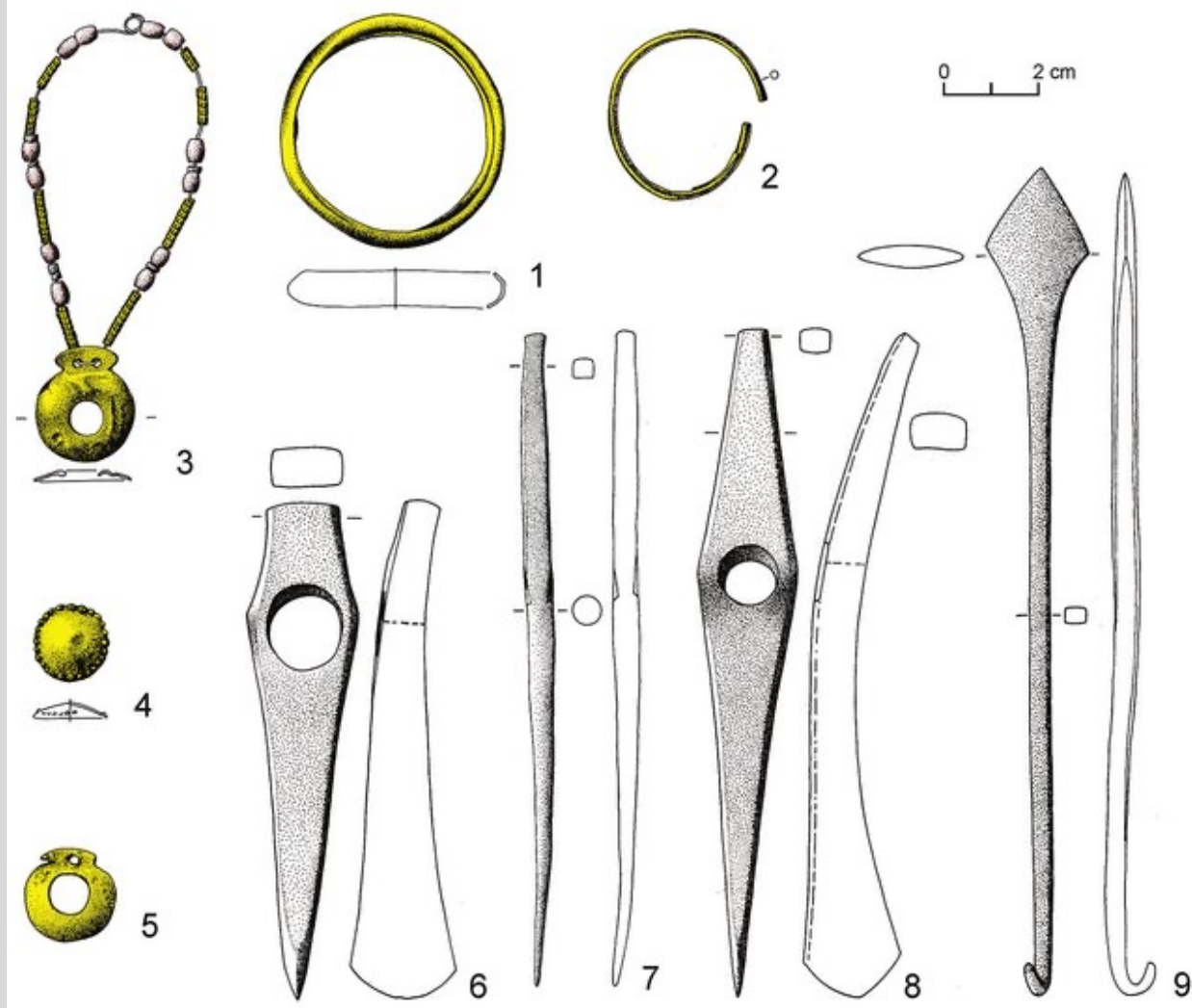
Varna Mezarlığı 97 nolu Mezar

Varna Mezarlarından Altın Eşyalar

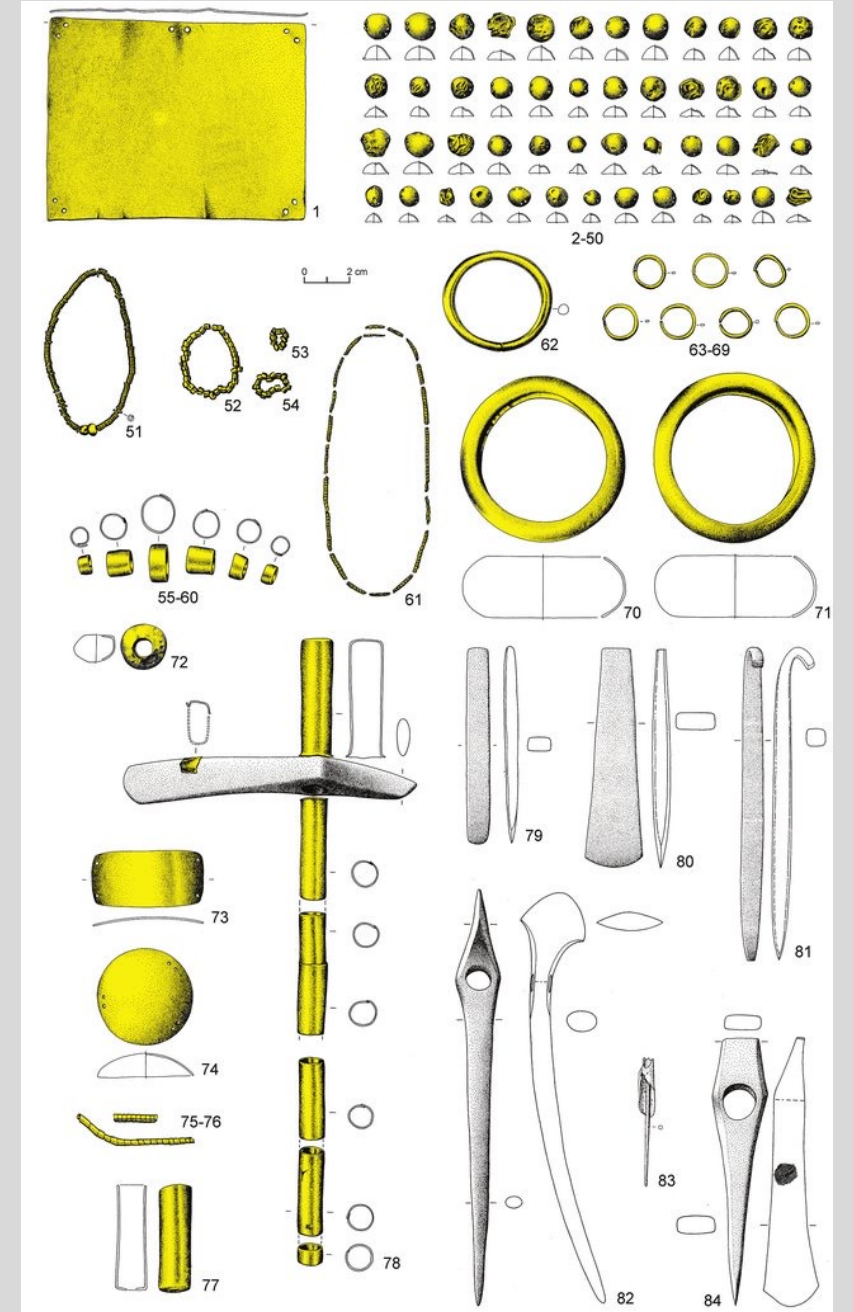

Varna Mezarlığı 36 nolu Mezar

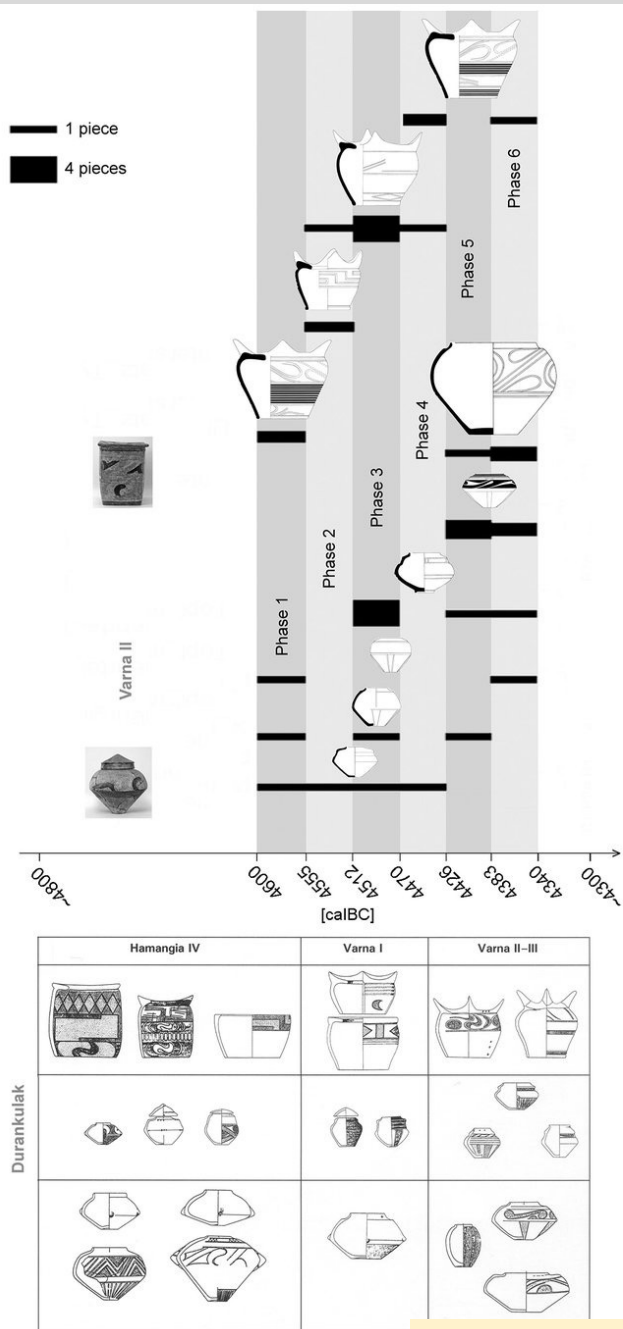
VARNA MEZARLIĞI

Varna Mezarlarından Altın, Bakır ve Taş Eşyalar

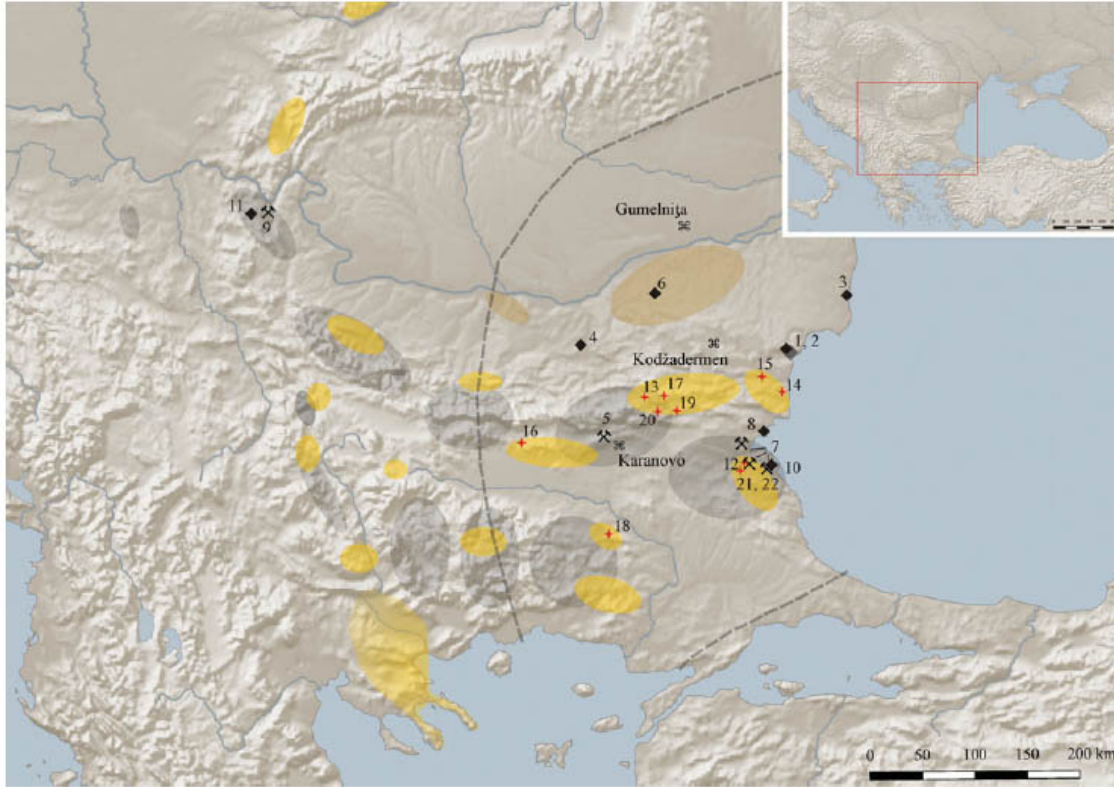

VARNA MEZARLIĞI

Varna ve Durankulak Mezarlarından Ele Geçen Seramik Örneklerin Karşılaştırması

VARNA MEZARLIĞI

Varna ve çevredeki merkezlerin karşılaştırmalı tarihlendirmesi

		Relative and absolute chronology of the region of investigation				absolute chronology Varna I	
		northernThrace/ NW Pontic region	Görsdorf & Bojadžiev (1996)	Bojadžiev (2002)		Higham <i>et al.</i> (2007)	Krauß <i>et al.</i> (2014)
Copper Age/ Chalcolithic	Late	K GK VI	'Varna-culture'	c. 4450–4000 BC	4550/4500–4250/4150 BC	4550–4450 BC	c. 4650–4390 BC
	Middle	K GK V	Hamangia IV	c. 4600–4450 BC	4650/4600–4550/4500 BC		
	Early	Marica	Hamangia III	c. 4900–4600 BC	4950/4900–4650/4600 BC		

Figure 1. Map of sites mentioned in the text. 1. Varna I; 2. Varna II; 3. Durankulak; 4. Hotnitsa; 5. Ai Bunar; 6. Razgrad; 7. Varli brjag, Rosen and Medni Rid; 8. Burgas; 9. Majdanpek; 10. Akladi cheiri; 11. Belovode; 12. Darudere; 13. Novoselo; 14. Dvoinitsa reka (Bjala); 15. Gorenchiflik; 16. Kalovo; 17. Kotel; 18. Kuzdere; 19. Sungunlare; 20. Neikovo; 21. Novoselci; 22. Rakovdol. Dashed line = constraints of the K GK VI cultural complex. Mapped are the three eponymous sites Kodžadermen, Karanovo and Gumelnița. Grey areas = copper occurrences. Yellow areas = gold occurrences. Brown areas = flint occurrences. (Map made with Natural Earth; mapped information according to Gale *et al.* 2000; Lehrberger 1995; Leshtakov 2013; Lichardus 1991a; Manolakis 2005; Pernicka *et al.* 1997; Radivojević 2010; Sirakov 2002 and Danail Yovchev (personal information). Chronology according to Bojadžiev 2002; Görsdorf & Bojadžiev 1996; Higham *et al.* 2006; Krauß *et al.* 2014; and Todorova 2002.)